

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Anvisningar för användning av statlig ersättning för kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar

MSB 2024-02604

Innehåll

1	INLEDNING	3
1.1	Allmänna riktlinjer för användning av ersättningarna	3
1.2	Kommunal räddningstjänst	4
1.3	Kommunens redovisning av verksamhet och kostnader	4
1.4	Länsstyrelsens uppföljning	4
2	ERSÄTTNING FÖR 2 OCH 3 KAP. LEH (DEL 1)	6
2.1	Riktlinjer för ersättningen	6
2.2	Principer för när ersättningen kan reduceras eller falla bort	6
2.3	Verksamhet som ersättningen kan användas till enligt 2 kap LEH	7
2.3.1	Analys och planering	7
2.3.2	Krisledningsnämnd	8
2.3.3	Krisledningsnämndens verksamhet	8
2.3.4	Geografiskt områdesansvar	8
2.3.5	Utbildning och övning	8
2.3.6	Rapportering	9
2.4	Verksamhet som ersättningen kan användas till enligt 3 kap LEH	9
2.4.1	Förberedelser	9
2.4.2	Ledningsansvar	10
2.4.3	Lokal kristidsverksamhet	10
2.4.4	Geografiskt områdesansvar	11
2.4.5	Rapportering	11
3	ERSÄTTNING FÖR CIVILT FÖRSVAR (DEL 2)	12
3.1	Riktlinjer för ersättningen	12
4	VERKSAMHET SOM INTE OMFATTAS AV STATLIG ERSÄTTNING	13
4.1	Samhällsviktig verksamhet	13
4.2	Investeringar	13
4.3	Rakelutrustning	14
4.4	Hantering av en händelse	14
4.5	Tjänsteman i Beredskap (TiB)	14
4.6	Säkerhetsarbete utan koppling till överenskommelsen	14
4.7	Frivilligorganisationer	15
4.8	System för utomhusvarning	15

1 Inledning

Anvisningarna riktar sig till kommunerna och tydliggör hur den statliga ersättningen enligt *Överenskommelse om kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar* (MSB 2023–17351) får användas.

Ersättningen utgör en del av anslag 2:4 Krisberedskap och betalas årligen ut av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Denna ersättning består av två delar:

- Del 1: Kommunernas arbete med uppgifter i 2 och 3 kap. enligt lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (LEH)
- Del 2: Kommunernas arbete med att stärka civilt försvar

Om kommunen har frågor om vad respektive ersättning får användas till bör kommunen vända sig till länsstyrelsen. Om anvisningarna inte ger tillräckligt stöd kan länsstyrelsen kontakta MSB inför sin bedömning.

MSB har i samarbete med länsstyrelserna och Sveriges kommuner och regioner (SKR) tagit fram en vägledning för länsstyrelsens arbete med att följa upp och stödja kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar.

Länk: <https://www.msb.se/leh>

1.1 Allmänna riktlinjer för användning av ersättningarna

De båda ersättningarna fördelas till kommunerna enligt *Överenskommelse om kommunernas arbete med krisberedskap och civilt försvar* (MSB 2023–17351). Kommunen avgör hur ersättningen fördelas inom den egna organisationen så som nämnder, förvaltningar eller kommunalförbund. Ersättningarna får inte användas för att bekosta verksamhet som åligger kommunala bolag. I de fall då kommunen bestämmer att personal anställd inom kommunala bolag behöver delta i arbete med planering och förberedelser, som syftar till kommunens arbete mot målen för det civila försvaret enligt överenskommelsen, får ersättningen för civilt försvar (del 2) användas till personalkostnader för det arbetet.

Kommunen ska årligen redovisa till länsstyrelsen hur ersättningarna har använts, om det finns sparade medel och hur aktiviteterna har stärkt arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Länsstyrelsen ska använda underlaget för bedömning av kommunens arbete med uppgifterna i LEH. MSB skickar årligen ut redovisningsmall till länsstyrelserna.

Kommunen bör bygga upp sin egen kompetens för arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Ersättningarna ska därför i första hand finansiera lönekostnader för personal anställd av kommunen. Konsulter kan dock användas för tidsbegränsade

uppgifter eller insatser där specifik kompetens behövs, eller till uppgifter där det kan vara en fördel att använda extern kompetens.

1.2 Kommunal räddningstjänst

- Om kommunen bestämmer att personal anställd inom räddningstjänsten ska utföra uppgifter enligt LEH (Del 1) har kommunens organisation för räddningstjänst möjlighet att ta del av ersättningen.
- Ersättningen för att stärka det civila försvaret (Del 2) får användas till personalkostnader som uppstår till följd av arbete med, samt deltagande i, planering och förberedelser som avser räddningstjänst under höjd beredskap enligt 8 kap. LSO (lag 2003:778 om skydd mot olyckor).
- Ersättningarna (del 1 och del 2) får inte användas för att finansiera arbete med andra uppgifter som är reglerade i LSO. Ersättningarna får heller inte användas till investeringar som är kopplade till räddningstjänstens ansvar enligt LSO.

1.3 Kommunens redovisning av verksamhet och kostnader

Kommunen ska årligen redovisa för länsstyrelsen hur ersättningen (del 1 och del 2) har använts under föregående år. Redovisningen omfattar både ekonomisk och verksamhetsrelaterad dokumentation av genomförda aktiviteter kopplat till ersättningen. Länsstyrelsen lämnar underlag till MSB som årligen redovisar användningen av anslag 2:4 Krisberedskap och ger en samlad bedömning av resultatet av de åtgärder som kommunerna har vidtagit med hjälp av anslaget.

MSB rekommenderar att kostnaderna redovisas i linje med de två ersättningarna i överenskommelsen. Det innebär att kostnaderna för arbete med uppgifter enligt 2 och 3 kap. LEH (del 1) respektive kostnaderna för arbete med civilt försvar (del 2) särredovisas. Om kostnader inte kan särredovisas i ekonomisystemet behöver uppgifterna samlas in manuellt och sammanställas separat för del 1 respektive del 2 av ersättningen.

1.4 Länsstyrelsens uppföljning

Länsstyrelsen ska följa upp kommunens tillämpning av uppgifter enligt 2 och 3 kap LEH. Uppföljningen av kommunen syftar till att stötta och utveckla arbetet i kommunen. Länsstyrelsen ska uppmärksamma kommunen på eventuella brister som identifierats. Kommunen ska därefter, med stöd av länsstyrelsen, upprätta en åtgärdsplan för hur bristerna ska hanteras. Om kommunen har ett sparande, enligt vad som regleras i avsnittet om principer för när ersättningen kan reduceras eller falla bort, ska länsstyrelsen godkänna den plan för sparande som kommunen ska ta

fram. Kommunen och länsstyrelsen ska sedan ha kontinuerlig dialog och uppföljning av planerna.

2 Ersättning för 2 och 3 kap. LEH (del 1)

Hela ersättningen ska användas för genomförandet av uppgifterna i 2 och 3 kap. LEH.

2.1 Riktlinjer för ersättningen

Den ersättning som betalas ut till kommunerna för arbete enligt 2 och 3 kap. LEH ska huvudsakligen gå till personalkostnader. Detta inkluderar bland annat lönekostnader för personal med erforderlig kompetens som arbetar med uppgifterna i LEH som till exempel säkerhetschef, säkerhetsskyddschef, beredskapssamordnare, säkerhetssamordnare eller motsvarande, samt sådana kostnader som är kopplade till uppdraget. Personalkostnader kan fördelas till en eller ett fåtal funktioner, till exempel beredskapssamordnare, men även till flera funktioner i olika förvaltningar som arbetar med uppgifterna i 2 och 3 kap LEH.

Ersättningen ska endast bekosta del av tjänst som avser arbete med uppgifterna enligt LEH.

Ersättningen ska inte bekosta del av tjänst där kommunen har beviljats medel från andra myndigheter, t.ex. statsbidrag som utbetalats från Socialstyrelsen för kommunernas beredskap inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård, enligt förordning (2023:490).

2.2 Principer för när ersättningen kan reduceras eller falla bort

Länsstyrelsen ska uppmärksamma kommunen på de brister som identifierats i uppföljningsarbetet. Kommunen ska med stöd av länsstyrelsen upprätta en åtgärdsplan för hur bristerna ska hanteras. Länsstyrelsen kan i enlighet med *förordning (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (FEH)* föreslå för MSB att en del av ersättningen till kommunen ska reduceras eller falla bort. MSB fattar beslut om reducerad ersättning utifrån länsstyrelsens rapportering. Reduktionens storlek avgörs från fall till fall. Reduktion av den ersättning som kommunen fått för utförandet av uppgifter enligt LEH ska ske i proportion till hur stor del av arbetet som utförts.

Följande principer ligger till grund för beslutet om att en del av ersättningen ska reduceras eller falla bort:

- En kommun utför inte sina uppgifter i enlighet med LEH

- Ersättningen finansierar annan verksamhet än den som är beskriven som ersättningsgill i LEH
- Det sammanlagda sparandet av ersättningen överstiger 10 procent av den årliga ersättningen och utgör mer än 200 000 kr, samt att kommunen saknar en plan för hur sparandet ska användas under kommande år.

MSB:s beslut om reducerad ersättning kan överklagas i enlighet med 8 kap. 1 § LEH. Formerna för överklagande samt fastställande och beräkning av överklagandetid framgår av förvaltningslagen (2017:900).

Hantering av sparande från föregående år

Att spara en del av ersättningen till kommande år i syfte att genomföra åtgärder inom tidsramen för överenskommelsen är möjligt, så länge det finns en plan för hur de medel som sparas ska användas. Länsstyrelsen ska i sin uppföljning löpande stämna av kommunernas eventuella sparande mellan åren under tidsperioden.

Oförbrukade medel

Om en kommun 12 månader efter mandatperiodens sista år (2027-12-31) har oförbrukade medel ska dessa återbetalas till MSB.

2.3 Verksamhet som ersättningen kan användas till enligt 2 kap LEH

Nedan följer exempel på verksamhet som kan finansieras med den statliga ersättningen för 2 och 3 kap LEH. Exempelen ska ses som vägledande för vad ersättningen kan användas till, och är inte heltäckande. Vid frågor ska kommunen kontakta länsstyrelsen för att stämna av.

2.3.1 Analys och planering

Ersättningen kan användas till:

- Det kontinuerliga arbetet med kommunens risk- och sårbarhetsanalys, inklusive identifiering av samhällsviktig verksamhet inom kommunens organisation, berörda kommunala bolag och kommunalförbund samt för det geografiska områdesansvaret.
- Utvärdering av kommunens hantering av en inträffad kris.
- Arbete med att ta fram och uppdatera planer och reglementen.
- Arbete med kontinuitetshantering för kommunens samhällsviktiga verksamhet.
- För informationssäkerhet kan den statliga ersättningen användas för följande verksamheter:

- Risk- och sårbarhetsanalyser avseende IT och informationssystem
 - Kontinuitetshantering för IT
- Studier och utredningsverksamhet som syftar till att genomföra uppgifterna i LEH.
 - Arbete med Styrel.
 - Deltagande i forskningsstudier, utbyten, referensgrupper och arbetsgrupper. Detta gäller under förutsättning att deltagandet inte redan har extern finansiering.
 - Deltagande i regionala och nationella utvecklingsarbeten avseende krisberedskap och civilt försvar. Exempelvis resekostnader för deltagande i MSB:s utvecklingsprojekt för krisberedskap och civilt försvar.

2.3.2 Krisledningsnämnd

- Utbilda och öva krisledningsnämnden.

2.3.3 Krisledningsnämndens verksamhet

- Ta fram rutiner för krisledningsnämnden.

2.3.4 Geografiskt områdesansvar

Ersättningen kan användas till:

- Genomförande av aktiviteter där gemensam planering sker med privata och offentliga aktörer som kommunen behöver samverka med före, under och efter en kris.
- Verksamhet som syftar till att utveckla aktörsgemensamma former för inriktning och samordning, samlad lägesbild samt kommunikation mellan aktörer inom kommunen.
- Verksamhet som syftar till att utveckla den lokala riskkommunikationen till invånarna för att öka privatpersoners kunskap och beredskap inför kriser. Här ingår aktiviteter kopplade till kampanjen *Beredskapsveckan* eller åtgärder för att utveckla kommunens webbaserade information om hot, risker och beredskap.

2.3.5 Utbildning och övning

Ersättningen kan användas till:

- Utbildning och övning av krisorganisationen för deras uppgifter i samband med en extraordinär händelse.
- Planering, genomförande och utvärdering av samverkansövningar på lokal, regional och nationell nivå.
- Kompetensutveckling och övning för att bättre kunna samverka med andra aktörer med stöd av exempelvis Rakel och WIS.
- Deltagande i eller anordnande av kurser, konferenser och nätverksträffar inom området krisberedskap och civilt försvar.
- Utbildning och övning av tjänsteman i beredskap.
- Planering, utbildning eller övning för krisstödsverksamheten (POSOM/Krisstöd), som syftar till att stärka kommunens förmåga att hantera extraordinära händelser.
- Utbildning och övning av frivilliga som utgör en del av den kommunala krisberedskapen och civilt försvar.

MSB förordar att utbildningar som genomförs i Sverige ska väljas i första hand, i annat fall ska detta kunna motiveras.

2.3.6 Rapportering

Ersättningen kan användas till:

- Arbete med att rapportera indikatorer, åtgärder, inträffade händelser och redovisning av statlig ersättning till länsstyrelsen.
- Arbete med att utveckla rutiner för hur kommunen i samverkan med andra aktörer ska utarbeta och kommunicera en samlad lägesbild vid en extraordinär händelse.

2.4 Verksamhet som ersättningen kan användas till enligt 3 kap LEH

2.4.1 Förberedelser

Ersättningen kan användas till:

- Deltagande i regionala och nationella arbetsgrupper om krigsorganisation och dess bemanning.
- Deltagande i utbildningar om krigsorganisation och dess bemanning som genomförs av regionala och nationella aktörer.
- Planering av kommunens krigsorganisation.

- Arbete med krigsorganisationens bemanning.
- Utbildning och information till deltagare i krigsorganisation.
- Kostnader för anpassningar av HR-system och andra administrativa åtgärder som kan krävas för arbetet med krigsorganisationens bemanning.
- Kostnader för samverkan med privata aktörer för planering som rör personalförsörjning, avtal, leveransförmåga och liknande kopplat till kommunens verksamhet vid höjd beredskap.
- Kostnader för att inom kommunen utföra arbetsuppgifter och etablera arbetssätt som syftar till att på ett säkert sätt kunna hantera frågor som är av vikt för totalförsvaret och Sveriges säkerhet, t.ex. arbete med säkerhetsskyddsanalys eller säkerhetsprövning av personal.
- Utbildning av funktioner i kommunen som behöver kunskap om säkerhetsskydd.
- Anskaffning av materiel som behövs för att kunna hantera uppgifter som omfattas av sekretess och som rör Sveriges säkerhet utan att de röjs, ändras eller förstörs. Det kan till exempel gälla säkerhetsskåp och datorer.

Om kommunen ser ett behov av att genomföra investeringar utöver det som nämns i punkten ovan för att exempelvis kunna kommunicera säkert kan delar av ersättningen användas till detta. Det skulle till exempel kunna gälla anpassning av lokaler för att säkerställa signalskydd. Kommunen ska dock prioritera arbetet med att utföra arbetsuppgifter och etablera arbetssätt som syftar till att på ett säkert sätt kunna hantera frågor som är av vikt för totalförsvaret och Sveriges säkerhet, innan den statliga ersättningen används för investeringar.

2.4.2 Ledningsansvar

Ersättningen kan användas till:

- Deltagande i eller genomförande av utbildningar kopplade till civilt försvar och totalförsvaret, för berörda funktioner inom kommunen.
- Utbildning och övning av kommunstyrelsen i uppgiften att under höjd beredskap ansvara för kommunens ledning.
- Medverkan i utbildningar och övningar som anordnas av länsstyrelsen eller annan statlig myndighet.

MSB förordar att utbildningar som genomförs i Sverige ska väljas i första hand, i annat fall ska detta kunna motiveras.

2.4.3 Lokal kristidsverksamhet

Ersättningen kan användas till:

Framtagande av planer eller andra förberedelser, inklusive utbildning, övning samt andra aktiviteter som syftar till att stärka kommunens förmåga att:

- vidta de åtgärder som behövs för försörjningen med nödvändiga varor,
- medverka vid allmän prisreglering och ransonering, och
- medverka i övrigt vid genomförandet av åtgärder som är viktiga för landets försörjning.

2.4.4 Geografiskt områdesansvar

- Aktiviteter som bedrivs för att informera berörda lokala aktörer och utveckla arbetet med beredskapsförberedelser och möjligheter till samverkan på lokal nivå.

2.4.5 Rapportering

- Införande av tilldelat tekniskt system för informationsutbyte (Signe), det vill säga framtagande av rutiner och annat relevant arbete.
- Ersättningen får användas för att bekosta den årliga förvaltningsavgiften för Signe.
- Införande av rutiner för rapportering och för lägesbilder.

3 Ersättning för civilt försvar (del 2)

För att stärka arbetet med civilt försvar hos kommunerna kan ersättningen användas till planering eller förberedelser som syftar till kommunens arbete mot målen för det civila försvaret.

Det innefattar uppgifter enligt 3 kap. LEH, samt uppgifter med utgångspunkt i andra lagar, statliga myndigheters vägledningar och inriktningar eller motsvarande som är av betydelse för kommunens utveckling av det civila försvaret.

Ersättningen kan även användas till kommunens deltagande i andra aktörers planering och aktiviteter som syftar till att stärka det civila försvaret.

Ersättningen kan utgöra ett komplement till redan pågående, eller planerat arbete med förberedelser inför höjd beredskap (civilt försvar) där kommuner bidrar med egen finansiering.

3.1 Riktlinjer för ersättningen

Den ersättning som betalas ut till kommunerna för arbete med civilt försvar ska huvudsakligen gå till personalkostnader. Detta inkluderar bland annat lönekostnader för personal med erforderlig kompetens som arbetar med uppgifterna, som till exempel säkerhetschef, säkerhetsskyddschef, beredskapssamordnare, säkerhetssamordnare eller motsvarande, samt sådana kostnader som är kopplade till uppdraget. Personalkostnader kan fördelas till en eller ett fåtal funktioner, till exempel beredskapssamordnare, men även till flera funktioner i olika förvaltningar som arbetar med uppgifterna.

Ersättningen ska endast bekosta del av tjänst som avser arbete med civilt försvar.

Utöver personalkostnader är det även möjligt att i begränsad omfattning använda ersättningen till investeringar, se avsnitt nedan om investeringar.

Hantering av sparande från föregående år

Att spara en del av ersättningen till kommande år i syfte att genomföra åtgärder inom tidsramen för denna överenskommelse är möjligt, så länge det finns en plan för hur de medel som sparas ska användas. Länsstyrelsen ska i sin uppföljning löpande stämma av kommunernas eventuella sparande mellan åren under tidsperioden.

Oförbrukade medel

Om en kommun 12 månader efter mandatperiodens sista år (2027-12-31) har oförbrukade medel ska dessa återbetalas till MSB.

4 Verksamhet som inte omfattas av statlig ersättning

Nedan följer exempel på verksamhet som inte får finansieras av ersättningarna enligt *Överenskommelse om kommunernas krisberedskap och civilt försvar* (MSB 2023–17351).

4.1 Samhällsviktig verksamhet

Ersättningarna ska inte användas för:

- Drift och underhåll av kommunens samhällsviktiga verksamhet.
- Provdraft av kommunens reservkraft för samhällsviktiga funktioner.

4.2 Investeringar

Utgångspunkten är att ersättningarna ska användas för uppgifterna i enlighet med överenskommelsen. Kommunens uppgifter omfattar i huvudsak inte investeringar.

Om kommunen efter att ha fullgjort uppgifterna i enlighet med överenskommelsen och har medel över, är det möjligt att använda dessa för vissa begränsade investeringar. En förutsättning är att investeringen tydligt stärker krisberedskapen eller det civila försvaret. Investeringen ska tydligt kunna redovisas vid länsstyrelsens uppföljning. Vid större investeringar och osäkerheter ska länsstyrelsen konsulteras innan investeringen görs.

För kommunala ledningsplatser har kommunen möjlighet att söka medel för en del av kostnaden från MSB i särskild ordning.

Ersättningarna ska *inte* användas för:

- Investeringar där kostnaden inte står i proportion med vad som kommer att uppnås eller om investeringen innebär att kommunen inte kommer att kunna fullgöra sina uppgifter i enlighet med överenskommelsen.
- Investeringar och utrustning avseende kommunal ledningsplats.
- Investeringar och underhåll av räddningscentral.
- Investeringar för att stärka den generella IT-säkerheten.
- Investeringar i reservkraft.

4.3 Rakelutrustning

Ersättningarna ska *inte* användas för:

- Inköp av teknisk utrustning och abonnemangskostnader för Rakel.

Delar av ersättningen för 2:4 anslaget subventionerar redan idag abonnemangsavgiften för kommuner. Vidare har kommuner möjlighet att söka medel från MSB för viss Rakelutrustning inom ramen för stödet till kommunala ledningsplatser.

4.4 Hantering av en händelse

Ersättningarna ska *inte* användas för:

- Personalkostnader och inköp av materiel kopplat till hantering av händelser.

4.5 Tjänsteman i Beredskap (TiB)

Ersättningarna ska *inte* användas för:

- Personalkostnader för Tjänsteman i Beredskap (TiB) och liknande beredskapsfunktioner.

Däremot får ersättningen användas för utbildning och övning av TiB-funktionen.

4.6 Säkerhetsarbete utan koppling till överenskommelsen

Ersättningarna ska *inte* användas för generellt säkerhetsarbete som inte har direkt koppling till uppgifterna i enlighet med överenskommelsen så som:

- Personalkostnader som inte avser arbete med uppgifterna i enlighet med överenskommelsen.
- Kostnader för till exempel kurser och framtagande av handlingsprogram inom ramen för lagen (2003:778) om skydd mot olyckor kan inte

finansieras med den statliga ersättningen för krisberedskap. Vissa undantag finns och dessa beskrivs i avsnittet om kommunal räddningstjänst.

- Internt skydd, exempelvis lås och larm, som inte är särskilt kopplat till det säkerhetsskydd som krävs för arbetet med civilt försvar.
- Brottsförebyggande arbete och arbete med att förebygga våldsbejakande extremism.
- Utbildningar och handlingsplaner mot hot och våld mot tjänstemän och förtroendevalda.

4.7 Frivilligorganisationer

Ersättningarna får inte användas till årliga föreningsbidrag eller lokaler för frivilligorganisationer.

4.8 System för utomhusvarning

Utomhusvarningssystemet ägs av staten genom MSB. Alla investeringar och nödvändiga installationer görs och bekostas av staten. Genom *Överenskommelse om kommunernas krisberedskap och civilt försvar* (MSB 2023–17351) får kommunen ersättning för den dagliga driften av systemet och för att genomföra kvartalsprov. Eventuell utbyggnad av systemet bekostas av staten efter ansökan från kommunen. Medel som erhålls genom överenskommelsen kan inte användas för utbyggnad av systemet.

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap